

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

25.2.2004

Oikeusministeriö

PL 25
00023 Valtioneuvosto

Viite OM 32/41/2002

Asia Oikeusministeriön työryhmän loppumietintö ” Ihmissalakuljetus, lapsipornografia ja Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjat”

**TASA-ARVOASIAIN NEUVOTTELUKUNNAN LAUSUNTO MIETINNÖN
LAITTOMAN MAAHANTULON JA MAASSA OLESKELUN
JÄRJESTÄMISESTÄ SEKÄ LAPSIPORNOGRAFIAA KOSKEVASTA OSASTA
(lakiehdotukset 1-7 ja vastaavat perustelujaksot)**

Hyväksytty tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kokouksessa 25.2.2004.

YLEISTÄ

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kiittää mahdollisuudesta lausua OM:n asettaman työryhmän mietinnöstä, joka koskee ihmissalakuljetusta, lapsipornografiaa ja Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjoja. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää seuraavat huomionsa mietinnöstä.

Oikeusministeriön työryhmän toisen työvaiheen loppumietintö käsittelee laittoman maahantulon järjestämistä ja lapsipornografiaa koskevien rikoslakien muutoksia Suomen kansainvälisten velvoitteiden edellyttämänä. Koska mietinnössä keskitytään rikosten oikeudellisen sääntelyn kansainväliseen tarkasteluun, on ilmeistä että lainsäädännön kansallisiin muutostarpeisiin ei olla kiinnitetty niin paljon huomiota. Arvioissa lapsipornografian ja laittoman maahantulon nykytilasta Suomessa mietintö toteaa monessa kohdin, että kansallisia muutostarpeita ei esiinny. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että selvityksen kohteena olevia kysymyksiä arvioidaan myös kansallisesta näkökulmasta ja että oikeudellisen sääntelyn kansallisten muutostarpeiden arvioinnille esitetään myös riittävät perustelut. Mietinnöstä puuttuvat perustelut, esimerkiksi viittaukset tehtyihin selvityksiin tai tutkimukseen nykyisen kansallisen lainsäädännön riittävydestä.

MUUTOKSET RIKOSLAKIIN

7 § Valtionrajarikos

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että valtionrajarikosta koskevassa lakiesityksessä huomioidaan Palermon sopimuksen edellyttämä ihmiskaupan kohte-

na olevan henkilön suojele. Neuvottelukunta suhtautuu myönteisesti työryhmän ehdotukseen säätää erikseen valtionrajarikosta koskevasta syytevapaudesta.

8 a § Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen

Työryhmä ehdottaa, että laittoman maahantulon järjestäminen rajattaisiin koskemaan vain selvimmin törkeitä tapauksia sekä niitä tapauksia, joiden arvioimiseen törkeäksi on kansainvälinen velvoite. Törkeän rikoksen perusteina ovat muun muassa toiselle aiheutettu vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila taikka erityisen tuntuva kärsimys.

Suomessa ja Suomen lähialueilla ihmiskauppaa tapahtuu ennen kaikkea prostituutiotarkoituksessa. Ihmiskauppaan ja organisoituun prostituutioon liittyy olennaisesti naisiin kohdistuva fyysinen väkivalta, joka on myös ihmisoikeusrikkomus. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta muistuttaa, että törkeän vammantuottamuksen tunnusmerkistön sekä tuntevan kärsimyksen arvioinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota naisiin kohdistuvaan fyysiseen väkivaltaan ja erityisesti seksuaaliseen väkivaltaan. Naisiin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta tulee aina rangaista erikseen eikä sitä voi missään tilanteessa katsoa tehdyn laittoman maahantulon järjestämistarkoituksessa.

18 § Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen

Lapsiin kohdistuva väkivalta ja lapsipornografia ovat vakavia rikoksia, joihin tasa-arvoasiain neuvottelukunnan näkemyksen mukaan myös lainsäädännön on vastattava tarvittavin voimakeinoin. Lisääntyneen lapsipornografian ehkäisemiseksi työryhmä esittää monia muutoksia rikoslakiin, jotka perustuvat tietoverkkoja hyväksi käyttävään pornografiarikollisuuden kasvuun ja kansainvälisiin velvoitteisiin.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää myönteisenä kehityksenä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämisen yrityksen kriminalisointia. Niinikään tekotapojen jaottelu sekä kuvien tuonnin että viennin kieltämiseksi ja levittämistarkoituksen poistaminen teon rangaistavuutta koskevana rajauksena ovat tarpeellisia muutoksia, jotka perustuvat lapsipornografian torjumista koskevaan Euroopan unionin puitepäättökseen.

Lapsipornografiaan sisältyvä olennainen ja myös kriminalisointia edellyttävä elementti on sen luoma mielikuva lapsesta myös tilanteissa, joissa lapsipornografian kohde olisi tosiasiallisesti täysi-ikäinen. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ehdottaa, että lapsipornografian määritelmän muotoilussa on syytä noudattaa Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen sekä Euroopan unionin puitepäättökseen sisältämiä tulkintoja lapsen ns. laajasta määritelmästä. Kuvat, joissa selvästi täysi-ikäinen esittää lasta, kuuluisivat em. sopimusten mukaan lapsipornografian käsitteen piiriin, jollei niitä erikseen suljeta pois.

Lapsipornografiaa koskevien säännösten ensisijainen tavoite on suojella lasta joutumasta seksuaalisen väärinkäytöksen kohteeksi. Lapsen ns. laajan määritelmän saataminen lapsipornografian rangaistavuuden piiriin on kuitenkin tärkeää ilmiön vastustamisen yleisemmällä tasolla. Kyseisellä ehdotuksella voidaan vaikuttaa lapsipor-

nografiaan viittaavan materiaalin vähenemiseen ja siten sillä on myös välillisesti lasta suojaava vaikutus.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää ehdottoman tärkeänä, että lainsäätäjille ja viranomaisille laaditaan selkeät toimenpideohjeet tilanteissa, joissa suojaikärajan ylittävän mutta alle 18-vuotiaan henkilön kuva joutuu levitykseen kuvan kohteen suostumuksella tai ilman suostumusta. Työryhmän esityksen mukaan tällaisessa tilanteessa kuvan levittäjä saattaa syyllistyä rangaistavaan kuvan levittämiseen, vaikka kuvan kohde olisi antanut levittämiseenkin luvan. Edellä mainituissa tilanteissa toimimiseen on laadittava erilliset tulkintasäännöt rangaistavuuden määrittämiseksi.

18 a § Törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen

Rangaistusasteikon enimmäisrangaistus ja rikoksen yrityksen kriminalisointi ovat perusteltuja muutoksia. Myös poliisin valtuuksien laajentaminen esimerkiksi televalvontaan on perusteltua, kun epäillään törkeää lapsipornografiarikosta. (Ks. rajoitukset pakkokeinolaissa.) Työryhmän esityksen mukaiset ehdotukset rikoksen raskauttamisperusteiksi ovat lasta suojaavia ja niillä on myös välillisesti lapsipornografiaa ja väkivaltaa ehkäisevä vaikutus. On tärkeää, että törkeän rikoksen tunnusmerkistö täyttyy myös tilanteissa, joissa esimerkiksi todellista väkivaltaa ei ole tapahtunut, vaan kuva antaa realistisen vaikutelman väkivallasta.

LAKI TIETOYHTEIKUNNAN PALVELUJEN TARJOAMISESTA ANNETUN LAIN 15 §:N MUUTTAMISESTA

15 § Vastuuvapaus tietojen tallennuspalveluissa

Pykälän mukaan palvelun tarjoaja ei ole vastuussa tallennettujen tietojen sisällöstä tai välittämisestä, jos hän toimii viipymättä tallentamansa tiedon saannin estämiseksi saatuaan tietoonsa sitä koskevan tuomioistuimen määräyksen tai saatuaan muuten tosiasiallisesti tietoonsa, että tallennettu tieto on ilmeisesti rikoslain (39/1889) 11 luvun 8 §:n tai 17 luvun 18 tai 18 a §:n vastainen. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että sana viipymättä on korvattava tarkemmalla aikamääreellä esimerkiksi päivillä tai vuorokausimäärillä.

PAKKOKEINOLAKI

2 § Telekuuntelun edellytykset

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä poliisin valtuuksien laajentamista esim. telekuuntelun avulla erityisesti lapsipornografiaa koskevien rikosten tutkimisessa. Telekuuntelulla puututaan kuitenkin myös yksilön perustuslailla suojattuun yksityisyyteen. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta yhtyy Kirsi Tarvaisen eriävään mielipiteeseen kannattamalla pakkokeinojärjestelmän ajanmukaistamista säätämällä täsmällisemmistä ja kohdennetummista pakkokeinoista. Telekuuntelusta on aina päätettävä tapauskohtaisesti ja se on mahdollistettava ainoastaan silloin kun se on välttämätöntä rikosten selvittämiseksi tai ehkäisemiseksi.

ULKOMAALAISLAKI

Ulkomaalaislainsäädännön sisältämät säädökset saattavat joiltakin osin koskea myös ihmiskaupan uhria. Hallituksen esityksessä (HE 28/2003) ulkomaalaislaiksi ja eräksi siihen liitetyviksi laeiksi ei ole erikseen huomioitu Palermon sopimuksen sisältämiä velvoitteita naiskaupan uhrin auttamiseksi. Näin ollen säädökset oleskeluluvan ja turvapaikan myöntämisestä sekä ulkomaalaisen käännättämisestä seksin myymisen perusteella on sovitettava vastaamaan Palermon sopimuksen velvoitteita. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta muistuttaa, että naiskauppaa koskevan lisäpöytäkirjan artiklat 6, 7 ja 8 velvoittavat sopimusvaltioita auttamaan ja suojelemaan ihmiskaupan uhria, tarjoamaan uhrille väliaikaisen tai pysyvän oleskeluluvan sekä huolehtimaan uhrin turvallisuudesta kotimaahan palauttamisessa.

Puheenjohtaja

Sirkka-Liisa Anttila

Pääsihteeri

Hannele Varsa